

Tabel 2

Väljaspool põhiloendust tehtud vaatlused
vähemarvukate liikide kohta (vaadeldud isendeid)

Linnuliik	Sügis- loendus	Jõulu- loendus	Kevad- loendus
Kanakull	5	1	3
Raudkull	3	4	-
Tuuletallaja	-	1	-
Hiireviu	2	-	-
Karvasjalg-viu	-	-	2
Kaljukotkas	1	1	-
Künnivares	1	-	-
Kaelustuvi	1	-	-
Hallõgija	7	-	-
Valgeselg-kirjurähn	1	1	-
Roherähn	2	-	-
Hallrähn	2	-	-
Kuldnook	6	-	-
Põldlõoke	2	-	-
Metsvint	3	-	1
Hangelind	1	-	-

1988a. JÄRELTALV TAPPIS OHTRAIT MEIE VÄIKELINDE
The Effect of the "Winter" in April 1988 on the Pas-
serines

Andres Kuresoo

1988.a. aprilli lõpul oli Eestis nagu ka mujal Kesk- ja Põhja-Euroopas nädala vältel erandlikult hiline külmalaine, millega kaasnesid rohke lumi ja tugevad tuuled. Paljudele rändlindudele kujunes see katastroofiks, mille käigus hukkusid kümned (tõenäoliselt isegi sajad) tuhanded isendid. Hukkumise põhjused olid nii otsesed (nälg, külmumine) kui ka kaudsed (kurnatud lindude ärasõmine röövlomade poolt, autorataste alla jäämine jm.).

Katastroofi ulatusest ülevaate saamiseks kasutasime mitmeid võimalusi: n. koguti andmeid vaatlejatelt, re-

gistreeriti surnud linde autoteede ääres. Täpsemat teavet toimunust võimaldas meil saada spetsiaalse linnuseire programmi - punktloenduste andmete analüüs. See programm lisandus ornitoloogiasektsiooni uurimiskavadesse 1983.a. Eesmärgiks seadsime lindude pesitsusaegse arvukuse pikaajalise jälgimise. Kuna lindude loendamine toimub püsivarsruutidel (igal aastal 1-2 korda), siis saame erinevate andmete võrdlemisel teada, millised nihked on toimunud lindude esinemissageduses.

1988.a. I loendusperioodist (25. aprill - 15. mai) laekus ornitoloogiasektsiooni kaastöelistelt andmeid 28 ja II loendusperioodist (25. mai - 20. juuni) 43 kordusmarsruudi (s.o. loendatud nii 1987. kui ka 1988.a.) kohta. Selgus, et vähemalt viiel liigil oli hävinud tõenäoliselt üle 50% kohalikest asurkondadest. Kui 1987.a. arvukuse tasemeks võtta 100%, siis 1988.a. populatsiooniindeks (arvukuse proportsioon %-des eelneva aasta arvukuse suhtes) oli laulurästal 41/37 (I-II loendus), punarinna 44/40, võsaraadil 41/58, linavästrikul 48/74 ja kuld-nokal 73/42. Oluliselt (30-50%) kahanesid ka sookiuru ja tutt-tihase asurkonnad. Paigalindude arvukus jäi enamasti stabiilseks, mõnel liigil esines hoopis arvukuse plahvatuslik tõus (1988.a. olid populatsiooniindeksite väärtused leevikesel - 189/187 ja Põialpoisil - 200/212). Täpsemat uurimist väärriks käbliku haruldane külmataluvus - populatsiooniindeks oli 1988.a. - 135/132). Mõnede liikide puhul võis arvukuse madalseisu põhjuseks olla lisaks külmale ka nn. rände lühenemine. Hõrenenud asurkondade osalist taastumist maikuu lõpuks juuni alguseks (II loenduse ajaks) võis täheldada ainult mõnel liigil (kiivitaja, võsaraad, linavästrik), mis annab tunnistust katastroofi ala suurest ulatusest Euroopas. Esialgsel andmetel ei olnud Soomes häving nii ulatuslik kui meil, põhjuseks nähtavasti rändlindude hilisem kohalesaabumine. Lätis võimaldas katastroofist ülevaadet saada joontakseerimisprogrammi andmete analüüs. On teada, et pakane kahjustas Lätis samade liikide asurkondi, mis meilgi, küll aga vei-

di väiksemas ulatuses.

Punktloenduste vajalikkust ja efektiivsust saime seekord tõestada küllaltki kurva statistikaga. On ka selgunud selle programmi läbiviimise nõrgad küljed. Meil on küll nüüdseks hea ülevaade loodusmaastike (metsad, luhad, sood jne.) linnuliikide arvukuse muutuste kohta, ootamatult hõredalt on aga andmeid põhiliselt kultuurmaastikke asustavatest linnuliikidest. Vähe on andmeid isegi taolisi elupaiku asustavate massliikide - kuldnoka, linavästriku, haraka, varblaste kohta, rääkimata näiteks ohakalinnust, rohvindist, kanepilinnust ja kivitäksist. Kasutades soodsat võimalust kutsun vaatlejaid üles rajama loendusmarsruute ka inimtegevusest haaratud maastikesse (külad, alevid, põllud, kultuurniidud, poldrid, pargid jne.). Taolistes elupaikades piisab täiesti ka ühest loendusest kevadesooni vältel. Juhendmaterjalide saamiseks pöörduge aadressil: 202400 Tartu, Kompanii 3. ELUS-i ornitoloogiasektsioon. Punktloendused.